

МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ
ДЕПАРТАМЕНТ ВЕТЕРИНАРНОЇ МЕДИЦИНИ

НАКАЗ

02.02.2005 N 9

Щодо затвердження Інструкції з
профілактики
та ліквідації колибактеріозу птиці

Відповідно до статті 7 Закону України "Про ветеринарну медицину" (2498-12), Положення про Державний департамент ветеринарної медицини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 8 червня 2001 року N 641 (641-2001-п), та з метою забезпечення епізоотичного благополуччя у птахогосподарствах України НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Інструкцію з профілактики та ліквідації колибактеріозу птиці (додається).

2. Директору Державного центру ветеринарної медицини птахівництва Демиденку В.М. подати цей наказ на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України та в 10-денний термін забезпечити його тиражування та надсилання установам ветеринарної медицини Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя.

3. Головним державним інспекторам ветеринарної медицини Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя

довести зазначену Інструкцію до відома установ системи ветеринарної медицини України та забезпечити контроль за її виконанням.

4. У зв'язку з прийняттям цього наказу вважати такою, що не застосовується на території України, Інструкцію о заходів по боротьбі з захворюванням птиці колибактеріозом, затверджену Головним управлінням ветеринарії Міністерства сільського господарства СРСР від 30 листопада 1979 року.

5. Контроль за виконанням цього наказу покласти на Вержиковського О.М. - заступника Голови Державного департаменту ветеринарної медицини

Голова Державного департаменту ветеринарної медицини
П.Вербицький

Державного
ветеринарної

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ

департаменту

медицини

02.02.2005 N 9

ІНСТРУКЦІЯ
з профілактики та ліквідації колибактеріозу
птиці

1. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція встановлює ветеринарно-санітарні заходи у випадках спалаху колибактеріозу птиці у птахогосподарствах різних форм власності; порядок проведення профілактичних заходів щодо недопущення захворювання птиці та людей колибактеріозом і є обов'язковою для виконання птахогосподарствами всіх форм власності і відомчої підпорядкованості, фізичними особами та суб'єктами підприємницької діяльності, які займаються птахівництвом.

1.2. Колибактеріоз птиці (колісептицемія, ешерихіоз, колиінфекція) - це інфекційна, септична хвороба домашньої, дикої та декоративної птиці, яка перебігає гостро або хронічно, характеризується діареєю, пригніченням, сонливістю, спрагою, утратою апетиту, перитонітом, сальпінгітом і викликає високий відсоток загибелі птиці, зниженням продуктивності та імунологічної реактивності при щепленні проти ряду вірусних інфекцій.

1.3. На колибактеріоз хворіють птахи, ссавці і людина. Патогенні серовари *E.coli* можуть викликати у людей харчові отруєння.

1.4. Збудники захворювання - патогенні серотипи *E.coli*, яких відносять до роду *Escherichia*, родина *Enterobacteriaceae*. Серотипи *E.coli* класифікують за антигенною структурою на підставі O-, K-, H- та F- антигенів. На даний час виявлено 173 - O-антигенів,

74 - К, 53 - Н, 17 - F . Найчастіше захворювання у птиці викликають серологічні групи E. coli 01, 02, 08, 011, 035, 041, 055, 078 та інші, які наділені інвазійними, адгезивними, ентеропатогенними та токсигенними властивостями.

1.5. E.coli - грамнегативна, поліморфна паличка розміром 1-3x0,6 мкм, капсул не утворює, але при цьому зустрічаються штами, що утворюють капсули, некислотостійка, переважна більшість серотипів рухлива.

1.6. Збудник у зовнішньому середовищі зберігається 3-4 місяці, у посліді - 7-8 місяців. При температурі 600 С гине через 15 хвилин, при 800-1000 С через 1-2 хвилини. На збудника згубно діє освітлений розчин хлорного вапна з умістом 2% активного хлору, 5% розчин хлораміну В, 2% гарячий (45-500 С) розчин їдкого натру, 4% гаряча (70-800С) водна емульсія ксилонафту, 20% суспензія свіжогашеного вапна (шляхом дворазової побілки з інтервалом в 1 год), пари формальдегіду тощо.

1.7. На колібактеріоз хворіє переважно молодняк усіх видів птиці у віці 3-14 днів і птиця на початку несучості. У бройлерів відмічають дану хворобу, починаючи з 30-37-денного віку. Колібактеріоз як самостійне захворювання зустрічається рідко, частіше в асоціації з респіраторним мікоплазмозом, інфекційним бронхітом, інфекційним ларинготрахеїтом, хворобою Ньюкасла,

пулорозом - тифом, кокцидіозом, гельмінтозами, токсікозами.

1.8. Джерелом інфекції є хвора та перехворіла на ешерихіоз птиця, що виділяє збудника хвороби у зовнішнє середовище із слизом, послідом, забруднені послідом яйця. Зараження птиці відбувається аліментарним та аерогенним шляхами. Трансоваріальне передання збудника відмічається дуже рідко. Розповсюджувати інфекцію можуть гризуни та дикі птахи. Збудник передається через одяг працівників, предмети догляду, обладнання, воду, інфіковані корми, транспорт, тару тощо. Не виключається захворювання курчат в перший день життя.

Причинами захворювання є порушення строків комплектування стада, ветеринарно-санітарних норм експлуатації пташиних приміщень, технології утримання та годівлі птиці, авітамінози, застосування живих вакцин та наявність в стаді хворої ешерихіозом птиці, який протікає латентно.

1.9. Захворювання протікає гостро, підгостро, хронічно та субклінічно (латентно).

Інкубаційний період, у залежності від вірулентності збудника та резистентності макроорганізму, триває від кількох годин до 2-3 діб. Відмічають гостру (септичну), хронічну та кишкову форми колібактеріозу птиці.

Гостра форма захворювання характеризується пригніченням, втратою апетиту, спрагою, діареєю, загибель птиці настає

протягом кількох годин. У водоплавної птиці можливі кон'юнктивіт та нервові прояви.

У молодняку курей, качок та індиків м'ясних порід зустрічається респіраторна форма колісептицемії, при якій спостерігають сльозотечу, кон'юнктивіт, затруднене дихання, чхання, хрипи, кашель.

При хронічній формі відмічають симптоми, подібні як при гострій, але менше виражені, а також можливе розпухання суглобів, панофтальміт, набряк голови.

Інколи реєструється генітальна форма колібактеріозу, для якої характерне запалення жовткового міхура в молодняку в перші дні життя, а в дорослої птиці спостерігається зниження чи припинення яйцекладки, запалення суглобів (артрити).

Кишкова форма колібактеріозу супроводжується порушенням функцій шлунково-кишкового тракту - пронос, сильна спрага, відсутність апетиту, зневоднення організму птиці тощо.

Значна кількість перехворілої птиці стає латентним носієм ешеріхій, залишаючись тривалий час джерелом інфекції, отримані від них яйця будуть контаміновані.

1.10. При патолого-анатомічному розтині трупів птиці відзначають:

при гострому перебігу хвороби - катаральні та геморагічні ентерити, крововиливи на серозних та слизових оболонках кишечника, епікарді, ендокарді, перикарді; печінка та селезінка -

кровонаповненні, переповнення жовчного міхура.
Більшість тушок
птиці доброї вгодованості, але забарвлення м'язів
змінюється,
особливо грудних м'язів, окремі ділянки яких
інколи набувають
ціанотичного кольору, що чергуються з блідими, майже
некротичними
осередками ("риб'яче м'ясо");
при респіраторній формі захворювання -
геморагічний трахеїт,
аеросакуліт та перикардит (від серозних до серозно-
фібринозних),
гіперемія та набряк легень, перигепатит;
при кишковій формі - ентерити, гепатит,
можливий з
фібринозними гранулами;
при хронічній формі - гепатит, дифузія жовчі
з міхура в
навколишні тканини, перикардити й аеросакуліти від
серозного до
фібринозного, а також синовіт, остеомиєліт.
У дорослої птиці виявляють перикардит, оваріт,
сальпінгіт,
жовтковий перитоніт.

2. Діагностика

2.1. Діагноз, колибактеріоз, встановлюють на
підставі аналізу
епізоотичної ситуації регіону,
клінічних ознак,
патолого-анатомічних змін та результатів лабораторних
досліджень.

2.2. У лабораторію для дослідження направляють
труп чи тушки
вимушено забитої птиці, патологічний матеріал
(шматочки печінки,
селезінки, ексудат черевної порожнини) або курчат
з вираженими
клінічними ознаками захворювання.

2.3. Діагноз колібактеріоз вважають установленим при наявності клінічних ознак захворювання, характерних патолого-анатомічних змін та виділенні при бактеріологічних дослідженнях трупів птиці або патологічного матеріалу (крові або кісткового мозку (трубчатої кістки) чи печінки) *E.coli*. Патогенні властивості у виділених культур *E.coli* визначають біопробою на курчатах або білих мишах.

2.4. При встановленні діагнозу слід урахувати можливість змішаного перебігу даної хвороби з рядом інших інфекцій. При цьому відзначають характерні ознаки як для колібактеріозу, так і супутнього захворювання.

3. Профілактика захворювання птиці на колібактеріоз

3.1. Для профілактики захворювання птиці колібактеріозом керівники та спеціалісти птахогосподарств незалежно від форми власності зобов'язані виконувати заходи, передбачені Ветеринарно-санітарними правилами для птахівницьких господарств і вимогами до їх проектування (далі - Ветеринарно-санітарні правила), затвердженими наказом Головного державного інспектора ветеринарної медицини України від 03.07.2001 N 53 (z0565-01), зареєстрованими в Міністерстві юстиції України 05.07.2001 за N 565/5756. При цьому необхідно організувати захист

птахогосподарства від занесення інфекції та її розповсюдження.

3.2. Інкубаційні яйця завозять із птахогосподарств, благополучних щодо інфекційних хвороб. Не допускається змішування в інкубаційних шафах та вивідних інкубаторах яєць, завезених з різних птахогосподарств. Інкубаційні яйця, які отримують у птахогосподарстві, дезінфікують двічі: не пізніше 1,5 години після знесення та перед закладкою в інкубатор. Для дезінфекції використовують пари формальдегіду або інші деззасоби, що зареєстровані в Україні, згідно з настановами щодо їх застосування.

3.3. Птицю різних вікових груп розміщують на територіально відокремлених зонах, дотримуючись необхідних зооветеринарних, санітарних норм розривів і щільності посадки птиці. На вирощування приймають здоровий повноцінний молодняк.

3.4. У птахогосподарстві потрібно витримувати термін міжциклових профілактичних перерв. Перед посадкою кожної наступної партії птиці проводиться очищення, миття та дезінфекція пташників, інкубаторіїв, обладнання, інвентарю. При утриманні птиці дотримуються вимог санітарно-гігієнічного режиму.

3.5. Кожна партія кормів, що надходить у птахогосподарство, підлягає вхідному контролю.

3.6. Для специфічної профілактики колібактеріозу використовують інактивовані і живі вакцини, специфічну сироватку відповідно з настановами щодо їх застосування.

3.7. У птахогосподарстві необхідно постійно здійснювати заходи для знищення гризунів, ектопаразитів і недопущення потрапляння синантропної птиці (голубів, горобців, ворон тощо) у пташники.

3.8. Трупни птиці, відходи інкубації утилізуються у спеціально обладнаному цеху під контролем спеціалістів ветеринарної медицини.

Продукт, отриманий при утилізації відходів, забороняється згодовувати птиці.

3.9. Послід складають у штабелі на ізолюваному майданчику для подальшого знезараження біотермічним методом. При активному біотермічному процесі штабель витримують не менше 45 діб. При температурі навколишнього повітря нижче 00С, коли біотермічні процеси сповільнюються, - термін знезараження збільшують до 90 діб.

3.10. Тару та транспорт, що використовуються для перевезення молодняку птиці, відходів інкубації, дезінфікують після кожного використання.

3.11. Дезінфекція проводиться у відповідності з Інструкцією з проведення ветеринарної дезінфекції об'єктів тваринництва

затвердженою 25 серпня 1988 року, дезінфекційними засобами, які зареєстровані в Україні, відповідно до настанов щодо їх застосування.

3.12. Працівники птахогосподарств повинні дотримуватися санітарного режиму на підприємстві та правил особистої гігієни.

4. Заходи при виявленні захворювання птиці на колібактеріоз

4.1. Птахогосподарство (пташник, ферму, відділення) у якому встановлено захворювання на колібактеріоз, оголошують у встановленому порядку неблагополучним і вводять карантинні обмеження, при яких забороняється:

- переміщення птиці з неблагополучних пташників у межах птахогосподарства (відділення, ферми);
- вивіз інкубаційних яєць і птиці в інші птахогосподарства;
- інкубація яєць з неблагополучних пташників;
- використання м'яса умовно здорової птиці в харчуванні населення без попередньої термічної обробки.

4.2. У неблагополучному щодо колібактеріозу птиці птахогосподарстві дозволяється:

- інкубація яєць, отриманих з благополучних пташників, для внутрішньогосподарських потреб;
- вивезення умовно здорової птиці для забою на м'ясопереробних підприємствах на окремо виділених лініях (цехах), у тому числі забитої птиці з харчовою метою для виробництва консервів;

вивезення з умовно благополучних пташників інкубаційних яєць при умові їх дезінфекції парами формальдегіду не пізніше ніж через 1,5 години після знесення та перед вивезенням із птахогосподарства або іншими деззасобами, зареєстрованими на території України згідно з настановами щодо їх застосування; реалізація з харчовою метою яєць, які отримані від птиці благополучних пташників; використовувати яйця, отримані від хворої та підозрілої на захворювання колибактеріозом птиці, після знезараження проварюванням (не менше 10 хвилин) або направляти на промислову переробку, де застосовуються високі температури; увезення інкубаційних яєць і птиці добового віку із птахівничих ферм, благополучних щодо інфекційних хвороб птиці за умови інкубації яєць в окремому інкубаторії після його дезінфекції та ізолюваного вирощування отриманого молодняку в продезінфікованих приміщеннях.

4.3. У неблагополучному птахогосподарстві робиться перерва в інкубації та проводиться санація інкубаторію.

4.4. З метою прискорення ліквідації колибактеріозу розпорядженням головного державного інспектора ветеринарної медицини району за згодою керівника (власника) птахогосподарства надається дозвіл на забій усієї птиці неблагополучного пташника (відділення, ферми, птахогосподарства) не чекаючи закінчення

терміну експлуатації птиці, у протилежному випадку проводиться лікування та виконуються вимоги даної інструкції.

4.5. У неблагополучному з колібактеріозу птахогосподарстві (відділені, фермі, пташнику) хвору та підозрілу у захворюванні птицю забивають. Ветеринарно-санітарна оцінка м'яса після забою проводиться згідно з Правилами передзабійного ветеринарного огляду тварин і ветеринарно-санітарної експертизи м'яса та м'ясних продуктів, затвердженими наказом Державного департаменту ветеринарної медицини від 7 червня 2002 року N 28 (z0524-02), зареєстрованими у Міністерстві юстиції України 21 червня 2002 року за N 524/6812. Пух і перо дезінфікують у встановленому порядку.

4.6. Після забою птиці проводиться механічне очищення та миття пташників, обладнання, виробничих територій, транспорту та інших об'єктів. Дезінфекція проводиться освітленим розчином хлорного вапна з 5% умістом активного хлору, 3% розчином луку, аерозольно 3% розчином формаліну або іншими дезінфікуючими засобами, зареєстрованими в Україні згідно з настановами щодо їх застосування у відповідності до діючої Інструкції з проведення ветеринарної дезінфекції об'єктів тваринництва. Проводиться ультрафіолетове опромінення пташників.

4.7. Молодняк птиці неблагополучного пташника піддається

лікуванню та вирощується до відповідних кондицій. Після застосування антибактеріальних препаратів рекомендується відновлювати нормофлору кишечника.

При досягненні забійних кондицій птиця забивається на м'ясо в забійному цеху птахогосподарства чи вивозиться на м'ясопереробні підприємства. Забій птиці проводиться із дотриманням, вимог Ветеринарно-санітарних правил, що унеможливають поширення інфекції та зараження людей.

4.8. При проведенні карантинних та санаційних заходів у неблагополучних на колібактеріоз птахогосподарствах та при утилізації забитої хворої птиці (у тому числі її частин) уживаються заходи щодо попередження розповсюдження захворювання серед диких тварин.

4.9. Карантинні обмеження з птахогосподарства (відділення, ферми, пташника) знімаються через 30 днів після останнього випадку виявлення хворої або підозрілої на захворюванні птиці та проведення остаточних ветеринарно-санітарних заходів.

4.10. При встановлені в птахогосподарстві змішаної інфекції здійснюються заходи, передбачені відповідними нормативно-правовими актами з профілактики та ліквідації відповідного захворювання з врахуванням вимог даної Інструкції.

4.11. Керівники, працівники господарств, ферм, орендарі, які

допустили порушення карантинних обмежень та інших ветеринарно-санітарних правил, визначених у цій Інструкції, несуть відповідальність згідно з чинним законодавством.

Заступник Голови Державного
департаменту ветеринарної
медицини
О.М.Вержиковський